

La fura (*Mustela putorius*)

(ALDC, VII, 1623. La fura)

La *fura* (s. XIV) és un ‘mamífer carnívor, petit, de cos allargat i flexible, de pelatge gris, amb glàndules anals que produeixen una olor desagradable i que s’entafora en els caus dels conills per a caçar-los’; els caçadors la porten tancada dins un *ganastró* 30, *canastrell* 71, 75, *sarronet* 44, *sendera* 175 o *tirimbola* 177. El mot prové del llat. vg. *FŪRA, der. del llat. FŪR ‘lladre no violent, astut’ (diferenciat de LATRO ‘bandoler, bandit’), perquè, com deia Sant Isidor, “tenebrosos enim et occultos cuniculos effodit”, treu els conills amagats i a les fosques; recordem que *furgar* prové de *FŪRĪCARE ‘escorcollar com una fura’; *furó* (s. XIV) (var. aragonesitzant *furon* 87, 94, 100) deriva del llat. tardà hispànic FURONEM, com el cast. *hurón*, el port. *furão*, el gall. *furón*, l’oc. ant. *furon*; l’inf. de la loc. 93 diu que és semblant a la *rata paniquera* (cf. mapa 1060). A propòsit de *furó* i *fura* i d’una possible distinció entre masculí el primer i femení el segon, el *DECat* creu que és inversemblant, i que ha de ser atribuïda a “algun savi popular”, i que Antoni

M. Alcover hi tindria alguna responsabilitat: tanmateix, alguns informadors de l’ALDC consideren que *furó* és el mascle (109, 151) i *fura*, la femella (112, 151); el *DIEC* ha admès *furot* “fura mascle”.

Altres variants: *furot* 44, 95, amb el suf. *-ot* que podria tenir valor dim. a la vista de *furet* 7, pres del fr. *furet*, on prové de *FURITTUS ‘petit lladre’, i de l’alg. *fuert* 85, manlleu a l’it. *furetto*.

Des d’una talaia geogràfica, *fura* i *fuert* es reparteixen el territori: *fura* és sobretot cat. or., val. sept., tort. i bal., mentre que *furó* és cat. nord-occ. i val. central i meridional; l’eiv. *furó* pot ser resultat de les relacions econòmiques amb l’àrea val. (cf. Veny, 1998 a: 102-106), però també un supervivent de la convivència dels dos lexemes, de la qual tenim doc. med., que es repeteix en el val. (“fura o furó”, O. Pou, 1575; Sanelo, 1802).

Són mots normatius *fura*, *furó*, des del *DOrt*, 1917; *furot* “fura mascle”, des del *DIEC*₁, 1995.

